

ANALIZA TEKSTÓW KULTURY

PROGRAM NAUCZANIA I PLAN DYDAKTYCZNY

KLASA 3

I. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

Treści nauczania zostały podane w układzie problemowym, powiązanych z szerokimi kontekstami kulturowymi i zjawiskiem intertekstualności. Analiza i interpretacja tekstu kultury jako narzędzia metodologicznego ma na celu uporządkowanie wiedzy uczniów i dostrzeżenie przez nich procesu opartego na nawiązaniach do tradycji, swoistego wielowiekowego dialogu kulturowego oraz korespondencji sztuk. Zgodnie z istotą reformy edukacji istotne znaczenie należy przypisać relacjom intersemiotycznym i reinterpretacjom występujących na przestrzeni wieków toposów i symboli. Program integruje zagadnienia z zakresu kształcenia literacko-kulturowego oraz językowego. Jego fundament stanowią teksty literackie reprezentatywne dla poszczególnych epok, ilustrujące typowe dla nich tematy i motywy oraz charakterystyczne style i konwencje artystyczne. Różnorodność tekstów kultury włączonych w obszar zainteresowań ucznia pozwala na dostosowanie programu do potrzeb i możliwości konkretnego zespołu klasowego oraz efektywnego przygotowania uczniów do egzaminu maturalnego, służy budowaniu przez ucznia wieloaspektowego i pozbawionego jednostronności spojrzenia na omawiane problemy.

II. CELE NAUCZANIA I WYCHOWANIA

1. Utrwalanie tekstów stanowiących trwałe dziedzictwo kulturowe Europy.
2. Rozumienie tekstów kultury na poziomie znaczeń dosłownych, alegorycznych, symbolicznych, metaforycznych, parabolicznych.
3. Odczytywanie tekstów literackich w wymiarze aksjologicznym; dostrzeganie ich wartości etycznych, estetycznych, uniwersalnych i narodowych.
4. Rozpoznawanie w tekstach kultury i interpretowanie istotnych motywów świadczących o ciągłości kultury śródziemnomorskiej.
5. Wykorzystywanie kontekstów do odczytania tekstów kultury.
6. Poznanie wyróżników kodu komunikacyjnego dzieła literackiego na tle kodów innych dziedzin sztuki.
7. Posługiwanie się podstawowym aparatem pojęciowym (teoretycznoliterackim, historycznoliterackim i językoznawczym) przy odbiorze tekstów kultury.
8. Rozumienie podstawowych procesów historyczno-kulturowych; krytyczna ocena zjawisk kulturowych.
9. Przygotowanie dłuższej wypowiedzi ustnej i pisemnej.
10. Formułowanie własnych opinii.
11. Korzystanie z różnorodnych źródeł informacji (poszukiwanie i przetwarzanie informacji z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjnych).
12. Budzenie refleksji dotyczących świata, różnorodnych relacji międzyludzkich, wartości.
13. Zakorzenie w tradycji, rozumiane również jako internacjonalizacja uniwersalnego systemu etycznego kultury europejskiej.
14. Branie odpowiedzialności za własny rozwój i samodoskonalenie.

III. TREŚCI NAUCZANIA (KSZTAŁCENIE LITERACKIE I KSZTAŁCENIE KLUTUROWE)

Treści nauczania zostały skorelowane z zapisami *Podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego* oraz opracowane w formie *planu dydaktycznego* pozwalającego na ich modyfikację oraz dostosowanie do potrzeb edukacyjnych i zainteresowań konkretnych zespołów klasowych.

Lp.	Materiał nauczania, konteksty kulturowe do wyboru	Wymagania podstawowe uczeń potrafi:	Wymagania ponadpodstawowe uczeń potrafi:
1.	Lekcja organizacyjna Zapoznanie uczniów z celami edukacyjnymi przedmiotu; powtórzenie i uporządkowanie wiadomości dotyczących procesu historycznoliterackiego, analizy tekstów kultury w kontekstach historycznoliterackich, teoretycznoliterackich, filozoficznych, estetycznych	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić kolejne epoki historycznoliterackie, - wyjaśnić pojęcia, np. kierunek artystyczny, intertekstualność, stylizacja i jej rodzaje (archaizacja, dialektyzacja...), - wyjaśnić specyfikę dzieła literackiego, plastycznego (plakat, obraz malarski), filmowego 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić pojęcia, np. proces historycznoliteracki, konwencja literacka, prąd artystyczny, przekład intersemiotyczny, pastisz, trawestacja, parodia, ekfraza, - wskazać rolę obrazu i muzyki w dziele filmowym, - posługiwać się terminami: motyw, wątek, narracja filmowa, - wykorzystać w interpretacji kompozycję, barwę, styl danego dzieła plastycznego
2.	Motyw pieniędzy w kulturze np. Quentin Massys <i>Bankier z żoną</i> (obraz), inne teksty przywołane przez uczniów, np. Moliere <i>Skąpiec</i> , B. Prus <i>Lalka</i>	<ul style="list-style-type: none"> - omówić kompozycję obrazu, dostrzec kontrast w prezentacji bohaterów, wskazać symbole wanitatywne, wyjaśnić motyw lustra, dostrzec dydaktyzm i moralizatorstwo dzieła, odnaleźć znaki sacrum i profanum, - przywołać utwory innych epok, poruszające ten motyw, wskazać destrukcyjną dla rodziny rolę pieniądza, - omówić rolę pieniądza w awansie społecznym Wokulskiego i w zdobywaniu miłości Izabeli 	<ul style="list-style-type: none"> - przywołać kontekst religijny w interpretacji obrazu, wskazać moralizatorską funkcję sztuki i powiązać ją z założeniami epoki renesansu, - wyjaśnić satyryczne ujęcie problemu w dziele Moliere, zdefiniować komedię charakterów, zdemaskować życie Harpagona dla szkatułki, - wskazać kontekst historycznoliteracki w interpretacji <i>Lalki</i> (praca organiczna, filantropia), - omówić rolę pieniądza w budowaniu relacji społecznych
3.	Motyw kobiety demonicznej np. Jan Lenica plakat do przedstawienia <i>Balladyny</i> , inne teksty przywołane przez uczniów, np. W. Szekspir <i>Makbet</i> , A. Mickiewicz <i>Lilie</i> , W. Reymont <i>Chłopi</i> , poezja modernistyczna	<ul style="list-style-type: none"> - omówić kompozycję plakatu, dostrzec kontrast między białym tłem a czarną sylwetką kobietą, zinterpretować malinę w śródpiersiu, faliste linie, sugerujące energię bohaterki, jej demoniczną naturę, - podać związki ilustracji z fabułą dramatu, kreacją tytułowej bohaterki, - wyjaśnić pojęcie kobiety demonicznej, - wskazać cechy kobiety demonicznej w kreacji Lady 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić związek między falistą linią dominującą w ujęciu sylwetki kobiety a niejednoznacznością oceny bohaterki, - porównać kreacje femme fatale

		Makbet, omówić przejawy jej szaleństwa	
4.	Ludowość w sztuce i literaturze np. Zofia Stryjeńska <i>Wianki</i> (obraz) inne teksty przywołane przez uczniów, np. ballady A. Mickiewicza, S. Wyspiański <i>Wesele</i> , W. Reymont <i>Chłopi</i> , Mickiewicz <i>Dziady cz. II</i> , J. Kochanowski <i>Pieśń świętojańska o Sobótce</i> , poezja sentymentalna	<ul style="list-style-type: none"> - omówić kompozycję obrazu, plan bliższy/ dalszy, lewa/prawa strona, dostrzec symbole polskiej wsi, (wierzba, ul), zinterpretować kontrastową kolorystykę (przenikanie się dnia z nocą, pracy z zabawą), scharakteryzować bohaterów obrazu (żniwiarz, kobiety puszczające wianki, młodzieńcy), - przywołać dzieła literackie, odnoszące się do tradycji ludowej i omówić ich problematykę, - wskazać odniesienia do moralistyki ludowej w romantyzmie, - omówić młodopolskie ujęcie wsi – witalizm, - wyjaśnić pojęcie chłopomanii 	<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznać trawestację motywów folklorystycznych, - wskazać witalizm, ruch, dynamizm obrazu osiągnięty poprzez oryginalne plany obrazu, - zinterpretować manierę Stryjeńskiej (zgeometryzowane formy), - omówić nobilitację kultury ludowej w romantyzmie, - wskazać źródła fascynacji folklorem w Młodej Polsce i demaskację tej postawy w <i>Weselu</i> - wskazać dialektyzmy w balladach, - omówić stylizację gwarową w tekstach modernistycznych
5.	Motyw naukowca i uczonego w ujęciu artystów np. Rembrandt <i>Doktor Faustus</i> (obraz), inne teksty przywołane przez uczniów, np. A. Mickiewicz <i>Romantyczność</i> , J.W. Goethe <i>Faust</i> , B. Prus <i>Lalka</i> , program pozytywistów	<ul style="list-style-type: none"> - omówić symbolikę akwaforty (rola okna i światła w pracowni), przedstawić przedmioty będące alegorią wiedzy, scharakteryzować sylwetkę uczonego, - przywołać mit Fausta i jego literackie realizacje, - scharakteryzować funkcjonowanie motywu wiedzy w różnych epokach 	<ul style="list-style-type: none"> - scharakteryzować istotę tragizmu Fausta (rozdźwięk między pragnieniem odnalezienia <i>kamienia filozoficznego</i> a możliwościami), - zinterpretować chęć wiedzy w kontekście religijnym, kulturowym, - omówić nowatorskie ujęcie mitu w dziele Goethego, - wskazać konteksty różnych ujęć motywu wiedzy
6.	Sarmatyzm jako zjawisko kulturowe np. Juliusz Kossak <i>Jan Chryzostom Pasek pod Lachowiczami</i> (obraz), inne teksty przywołane przez uczniów, np. J. H. Pasek <i>Pamiętniki</i> , I. Krasicki <i>Do króla</i> , A. Mickiewicz <i>Pan Tadeusz</i> , W. Gombrowicz <i>Trans-Atlantyk</i> , A. Fredro <i>Zemsta</i> , H. Sienkiewicz <i>Potop</i>	<ul style="list-style-type: none"> - omówić tematykę obrazu, scenę bitwy konnej, stroje uczestników walki, dostrzec rolę kompozycji (centralnej, symetrycznej) w prezentowaniu bohaterów skontrastowanych ze sobą, odczytać charakterystyczne cechy wyglądu Sarmaty (sumiaste wąsy, żupan, wysokie buty) i Moskala (bezwąsy z prawosławnym krzyżem), odczytać dynamizm sceny, osiągnięty poprzez ujęcia koni, faz ich ruchu, interpretować inne symbole (porzucone sztandary, nagi trup), - przywołać stosowne fragmenty <i>Pamiętników</i> Paska, - scharakteryzować sarmatyzm jako zjawisko różnie pojmowane i oceniane w zależności od kontekstu epoki (omówić mit sarmacki w baroku i jego demaskację w innych epokach) 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazać funkcję malarstwa (idea <i>pokrzepienia serc</i>), - omówić cechy pisarstwa Paska (styl makaroniczny, gawędziarski), - scharakteryzować różne aspekty życia Sarmaty (np. ziemiański, żołniersko-rycerski) i kreację bohatera (homo ludens, homo politicus) w wybranych dziełach różnych epok, - wskazać zależność między oceną sarmatyzmu jako zjawiska a konwencją dzieła sztuki wybranej epoki
7.	Sposoby przedstawienia codzienności w sztuce np. J. Vermeer <i>Nalewająca mleko</i> (obraz), inne teksty przywołane przez uczniów, np. A. Mickiewicz	<ul style="list-style-type: none"> - scharakteryzować postać dziewczyny znajdującej się w centralnej części obrazu (realizm stroju, jego barwy, skupienie służącej przy wykonywanej czynności), opisać 	<ul style="list-style-type: none"> - omówić rolę światła w charakterystyce bohaterki, dostrzec alegorię cnoty panowania nad sobą w przedstawionej

	<i>Pan Tadeusz</i> , B. Prus <i>Lalka</i> , W. Reymont <i>Chłopi</i>	potrawy znajdujące się na stole (chleb i inne wypieki), wskazać związek sceny z codziennym życiem, - przywołać dzieła literackie podejmujące motyw codzienności (realizm scen obyczajowych w ujęciu Mickiewicza i Prusa, naturalizm, impresjonizm w powieści Reymonta)	sytuacji, określić realistyczny sposób malowaniu faktury przedmiotów (wiszący kosz), - określić funkcje realistycznych scen w epopei Mickiewicza i powieści realizmu krytycznego Prusa czy powieści modernistycznej Reymonta
8.	Motyw gór w kulturze np. C. D. Friedrich <i>Wędrowiec nad morzem mgły</i> (obraz) inne teksty przywołane przez uczniów, np. A. Mickiewicz <i>Sonety krymskie</i> , K. Przerwa-Tetmajer <i>Melodia mgieł nocnych</i> , J. Kasprzowicz <i>Krzak dzikiej róży</i>	- omówić kompozycje obrazu, wyróżnić dwa plany (bliższy i dalszy), scharakteryzować sylwetkę wędrowca znajdującego się na szczycie góry, objaśnić tonację kolorów, określić nastrój obrazu (tajemniczy, spokojny, sprzyjający kontemplacji przyrody), - przywołać i scharakteryzować teksty literackie podejmujące ten motyw	- dostrzec dwie sfery (ziemską i boską) i powiązać z romantycznym pojmowaniem natury, mistyczną tajemnicą, określić relację między samotnym wędrowcem a fascynującą naturą, - wskazać podobieństwa i różnice w ujęciu motywu gór przez artystów romantycznych i modernistycznych (nastrojowość, symbolizm, impresjonizm)
9.	Motyw tańca w kulturze np. H. Matisse <i>Taniec</i> (obraz) inne teksty przywołane przez uczniów, np. A. Mickiewicz <i>Pan Tadeusz</i> , S. Wyspiański <i>Wesele</i> , W. Reymont <i>Chłopi</i> , S. Mrożek <i>Tango</i>	- omówić kompozycję obrazu (dynamiczna, zamknięta, wielofigurarna), scharakteryzować sposób przedstawienia tancerzy (depersonalizacja, zainteresowanie anatomią, sensualizm), określić kolorystykę i jej znaczenie (czerwień, zieleń, niebieski), - przywołać i omówić dzieła literackie podejmujące ten motyw, - określić rolę tańca i sposób jego ujęcia w danym dziele	- powiązać fowizm, ekspresjonizm z kolorystyką obrazu (czerwień tancerzy), dostrzec metafizyczną głębię (ruch poza świadomością, trans), zinterpretować barwną perspektywę na obrazie w odniesieniu do symboliki dzieła, - scharakteryzować różne funkcje motywu tańca w odniesieniu do interpretowanych dzieł literackich w kontekście epoki, wymowy ideowej dzieła
10.	Relacje rodzinne jako motyw kultury np. B. Schulz <i>Józef przy łóżku chorego ojca</i> (rysunek) inne teksty przywołane przez uczniów, np. B. Schulz <i>Opowiadania</i> , S. Żeromski <i>Przedwiośnie</i> , Z. Nałkowska <i>Granica</i> , W. Reymont <i>Chłopi</i>	- analizować plany rysunku (pierwszy- odnoszący się do relacji ojciec-syn, drugi- mityzujący miasteczko), dostrzec charakterystyczny sposób rysunku twarzy (wyostrowane ptasie rysy), zinterpretować troskę malującą się na twarzy syna, odczytać w kontekście opowiadań motyw snu, choroby, więzi między ojcem a synem, -scharakteryzować świat męski i kobiecy w opowiadaniu, odnaleźć motyw ojca- spadkobiercy biblijnych patriarchów, filozofa, poszukującego tajemnicy bytu, podać przykłady fascynacji ojcem, - zinterpretować wybrane opowiadanie Schulza, - omówić inne literackie przykłady relacji ojciec-syn	- zinterpretować konwencję literacką (oniryzm, kreacjonizm, mityzacja rzeczywistości) w przedstawieniu relacji dziecko- świat ojca, określić funkcję mityzacji rzeczywistości, - omówić inne sposoby ujęcia relacji rodzinnych (np. konwencja realistyczna, naturalistyczna, psychologiczna), - dostrzec zależności między konwencją literacką a sposobem ujęcia motywu
11.	Symbolika maski w kulturze np. W. Ślewiński <i>Maska i książki</i> (obraz) inne teksty przywołane przez uczniów, np. J. Kochanowski wybrane fraszki, pieśni, B. Prus <i>Lalka</i> , W. Gombrowicz <i>Ferdydurke</i>	- scharakteryzować tonację obrazu (ciemne brązy, fiolety), kojarzące się somnambulizmem, omówić kompozycję (maska kobieca centralnym, środkowym elementem), powiązać maskę z motywem przemijania, śmiercią, zinterpretować symbolikę książek,	- wskazać na symboliczne, niejednoznaczne odczytanie obrazu, powiązać maskę z grą autor-odbiorca, - zinterpretować powieść awangardową jako dzieło wieloznaczne (groteskowy język,

		- omówić rolę maski w różnych dziełach i kontekstach (teatrum mundi, kontekst socjologiczny, psychologiczny, egzystencjalizm)	słowa-klucze: pupa, gęba, łydka), - odczytać pesymistyczną filozofię Gombrowicza i powiązać z obrazem Ślewińskiego, - odnaleźć związki teatrum mundi z motywem wanitatywnym - wskazać różne funkcje toposu maski
12.	Plakat teatralny i jego funkcje w odczytaniu dzieła np. B. Polnar <i>Dziady Adama Mickiewicza</i> (plakat) inne teksty przywołane przez uczniów, np. A. Mickiewicz <i>Dziady cz. III</i> , T. Konwicki <i>Lawa</i>	- interpretować kolorystykę plakatu (biel, czerwień-barwy narodowe), omówić kompozycję otwartą (fragment sylwetki mężczyzny-orła), wyjaśnić symbolikę kruka, - powiązać interpretację dzieła plastycznego z treścią dramatu (akt transgresji Konrada, bunt przeciwko Bogu, tematyka narodowowyzwoleńcza), - objaśnić koncepcję bohatera – romantycznego Prometeusza	- wyjaśnić biało-czarne barwy w stroju mężczyzny jako znak spolaryzowania narodu, - podać przykłady scen demaskujących różne nastroje społeczne i objaśnić ich wymowę dla kreacji Konrada, - odczytać symbole w powiązaniu z kulturą romantyczną i chrześcijańską - wyjaśnić tytuł spektaklu w oparciu o plakat i dramat
13.	Holocaust w kulturze np. B. W. Linke <i>El Mole Rachmim</i> z cyklu <i>Kamienie krzyczą</i> (akwarela) inne teksty przywołane przez uczniów, np. H. Krall <i>Zdążyć przed Panem Bogiem</i> , Cz. Miłosz <i>Campo di Fiori</i> , T. Borowski <i>Opowiadania</i> , A. Munk <i>Pasażerka</i> (film), R. Polański <i>Pianista</i> (film), A. Wajda <i>Korczak</i> (film), A. Spiegelman <i>Maus</i> (komiks)	- omówić kompozycje akwareli (zamknięta, wertykalna), zinterpretować tonację barwną obrazu (szarości, błękity, biele) i powiązać ją ze zniszczeniem kultury żydowskiej przez Niemców, odczytać symbolikę kamiennej postaci ubranej w podarty tańs (element rozpacz po Zagładzie) – ekspresjonizm, - przywołać i omówić inne dzieła o Zagładzie	- przywołać informacje dotyczące modlitwy Żydów i ich zwyczajów rytualnych oraz powiązać je z gestem kamiennej figury, objaśnić obraz w kontekście tragizmu narodu żydowskiego, - wyjaśnić istotę sakralizacji ofiary Żydów, - omówić inne dzieła w kontekście estetycznym, historycznym i porównać ich wymowę
14.	Motyw katedry (sacrum) w kulturze np. A. Rodin <i>Katedra</i> (rzeźba) inne teksty przywołane przez uczniów, np. T. Bagiński <i>Katedra</i> (film), Katedra Notre Dame w Paryżu, wybrane wiersze J. Przybosa, T. Różewicza, J. Dukaj <i>Katedra</i>	- omówić symbolikę rzeźby Rodina (ręce złożone do modlitwy), przywołać cechy architektury gotyku (strzelistość, wertykalizm) i powiązać je z rzeźbą, wyjaśnić gest złożenia rąk w odniesieniu do ludzi i Boga (symbolika skrzyżowanych dłoni), wskazać rolę światła, - omówić inne dzieła poruszające motyw sacrum w kulturze i zinterpretować ich przesłanie	- przywołać elementy architektury gotyku związane z mistyką światła i przestrzeni, odnieść je do rzeźby Rodina, ocenić trafność symbolu, - porównać wybrane przez siebie dzieła pod kątem stosunku artysty do sacrum, objaśnić przyczyny wielu ujęć motywu katedry
15.	Motyw niespełnionej miłości kochanków w kulturze np. J. Boone <i>Gwiazd naszych win</i> (film), inne teksty przywołane przez uczniów, np. W. Szekspir <i>Romeo i Julia</i> , I. Cywińska <i>Kochankowie z Marony</i> (film), J. Wright <i>Anna Karenina</i> (film), A. Rodin <i>Kochankowie</i> (rzeźba), A. Mickiewicz <i>Dziady cz. IV</i>	- omówić kreacje aktorskie pary kochanków (w roli Hazel-Shailene Woodley, Gustawa- Ansel Elgort), - ocenić scenariusz pod kątem realizacji schematu melodramatu, zinterpretować scenografię i kostiumy, odnoszące się do współczesności, scharakteryzować wykorzystanie w ścieżce dźwiękowej znanych ballad, ilustrujących tragiczny odcień miłości, np. Ed Sheeran – <i>All of the stars</i> , objaśnić tytuł w odniesieniu do fabuły, - omówić i przywołać inne dzieła kultury realizujące ten motyw	- omówić symultaniczny wątek poszukiwania autora książki z losami bohaterów, scharakteryzować pracę kamery w wybranych scenach lirycznych (np. najazd z góry, zbliżenia), wyjaśnić celowość rezygnacji z oryginalnej ścieżki dźwiękowej na rzecz muzyki popularnej, ocenić dzieło filmowe pod kątem gry aktorskiej, wymykającej się schematowi melodramatu, - zanalizować inne dzieła w różnych

			kontekstach; epoki, estetycznym, historycznoliterackim, - wartościować dane dzieło, wykorzystujące ten popularny motyw
16.	Motyw apokalipsy w kulturze np. F. F. Coppola <i>Czas Apokalipsy</i> (film), inne teksty przywołane przez uczniów, np. J. Conrad <i>Jądro ciemności</i> , <i>Apokalipsa św. Jana</i> , wybrane wiersze K. K. Baczyńskiego, W. Hercog <i>Lekcje ciemności</i> (film), I. Bergman <i>Siódma pieczęć</i> (film)	- omówić celowość przeniesienia akcji filmu z XIX do XX wieku i zastąpienia obrazu kolonizacji Afryki z wojną w Wietnamie, scharakteryzować groteskowe kreacje wybranych żołnierzy (np. ujęte w motywie tańca), przywołać plastyczne sceny (np. wylaniająca się z mroku postać Kurtza), określić dominującą kolorystykę (odcienie czerwieni) i jej związek z motywem apokalipsy, zwrócić uwagę na wykorzystanie motywu muzycznego Wagnera podczas nalotu helikopterów, wyjaśnić utożsamienie apokalipsy z wojną w Wietnamie, przywołać inne dzieła charakteryzujące ten motyw i omówić środki charakterystyczne dla literatury	- podać przykłady wykorzystania różnego rodzaju światła w filmie (zimne, ciepłe, naturalne, sztuczne, zwłaszcza w prezentacji postaci Kurtza), podać przykłady zastosowania filmowej przebitki i ocenić celowość takiego montażu, omówić pracę kamery (zbliżenia, najazdy) w wybranych ujęciach filmu, zinterpretować scenę śmierci Kurtza, odmienną od opowiadania Conrada, - omówić nawiązania do Biblii i <i>Jądra ciemności</i> , - przywołać i porównać inne dzieła realizujące ten motyw z uwzględnieniem konwencji estetycznej
17.	Motyw rycerza w kulturze np. T. Gilliam, T. Jones <i>Monty Python i święty Graal</i> (film), inne teksty przywołane przez uczniów, np. P. R. Jackson <i>Władca Pierścieni</i> -trylogia (film), <i>Pieśń o Rolandzie</i> , M. Cervantes <i>Don Kichot</i> , H. Sienkiewicz <i>Krzyżacy</i> , I. Calvino <i>Rycerz nieistniejący</i> , I. Bergman <i>Siódma pieczęć</i> (film)	- scharakteryzować przykłady komicznego ujęcia motywu w filmie, odwołując się do wybranych scen, wskazać przykłady nawiązań do średniowiecza (np. czarownice, król Artur), - wyjaśnić celowość humorystycznego potraktowania kultury rycerskiej, - omówić i przywołać inne dzieła, realizujące ten motyw w odmiennej stylistyce (patetycznej, komicznej, postmodernistycznej, fantastycznej)	- zinterpretować różne przykłady humoru; absurdałnego, językowego, postaci, sytuacyjnego etc., wyjaśnić celowość zastosowania ubogiej scenografii i kostiumów, ocenić wybrane kreacje bohaterów, wskazać źródła transformacji motywu rycerza i związek z współczesnością, - porównać przywołane dzieła realizujące ten motyw w różnych konwencjach i je ocenić
18.	Motyw śmierci w kulturze np. I. Bergman <i>Siódma pieczęć</i> (film), inne teksty przywołane przez uczniów, np. wybrane obrazy realizujące motyw <i>dance macabre</i> w sztukach plastycznych średniowiecza, <i>Rozmowa mistrza Polikarpa ze śmiercią</i> , W. Szyborska <i>O śmierci bez przesady</i> , M. Białoszewski <i>Wywiad</i> , A. Camus <i>Dżuma</i>	- podać nawiązania do średniowiecza (motyw śmierci, rycerza, zarazy, spalenia czarownicy), określić sceny filmowane w mroku (np. wyludniona wieś) i blasku (np. wizja kuglarza), objaśnić wątpliwości rycerza co do istnienia sensu świata, wskazać komiczne sceny z filmu (np. związane z działalnością Śmierci), - przywołać inne dzieła realizujące motyw śmierci i omówić je	- wyjaśnić związek gry w szachy ze Śmiercią z poszukiwaniem odpowiedzi na pytanie o <i>sacrum</i> , scharakteryzować polifonię w filmie zarówno w strukturze dzieła, jak i w kreacji postaci, zinterpretować niejednoznaczne zakończenie filmu, wskazać związki z filozofią egzystencjalną (interpretując słowa Jofa: „idą od wschodu słońca ku ciemności”), analizując jednocześnie pracę kamery, - porównać inne dzieła w różnoraki sposób interpretujące ten motyw
19.	Motyw artysty w kulturze np. A. Holland <i>Całkowite zaćmienie</i> (film),	- scharakteryzować kreację pary głównych bohaterów (Verlaine’a- David Thewlis’a i Rimbauda – Leonardo	- dostrzec malarskość wybranych scen wzorowanych na twórczości E. Degasa (<i>Nad</i>

	inne teksty przywołane przez uczniów, np. O. Parker <i>Dorian Grey</i> (film), K. Przerwa-Tetmajer <i>Evviva l'arte</i> , Ch. Baudelaire <i>Albatros</i> , S. Przybyszewski <i>Confiteor</i> , O. Wilde <i>Portret Doriana Greya</i> , współcześni poeci wyklęci	DiCaprio), omówić sceny ilustrujące bunt artystów przeciwko konwencji mieszczańskiej, podać przykłady scen ilustrujące przekraczanie granic moralności, zwrócić uwagę na kostiumy i scenografię oddające realia epoki, przywołać inne dzieła realizujące motyw dandysa i omówić je, - wyjaśnić na podstawie przykładów istotę artysty-dandysa	<i>absyntem</i>), ocenić kreację bohaterów (zmieniająca się mimika twarzy w zbliżeniach), scharakteryzować przestrzeń (zamkniętą- dom, kawiarnia, otwartą- ulica, droga) i jej wpływ na realizację motywu, ocenić trafność oryginalnej ścieżki dźwiękowej (Jana A.P. Kaczmarska) i jej wpływ na interpretację fabuły, zinterpretować motyw poety przeklętego w konwencji estetycznej (np. tragizmu), - scharakteryzować rolę buntu artysty modernistycznego w różnych dziełach sztuki i odnieść ją do współczesnej czarnej poezji (A. Bursy, E. Stachury)
20.	Motyw zbrodniarza w kulturze np. L. Besson <i>Leon zawodowiec</i> (film), inne teksty przywołane przez uczniów, np. wybrane filmy Q. Tarantino, F. Dostojewski <i>Zbrodnia i kara</i> , J. Słowacki <i>Kordian</i> , A. Mickiewicz <i>Dziady cz. III</i>	- omówić kontrast kreacji postaci płatnego mordercy (tytułowy Leon- Jean Reno) i skorumpowanego policjanta (Gary Oldman) i celowość odwrócenia znaczeń, wyjaśnić nietypowe ujęcie płatnego mordercy (miłośnik roślin, abstynent, trzymający się określonych zasad- nigdy nie morduje kobiet i dzieci), scharakteryzować ilustrującą rolę muzyki E. Serry, - przywołać i omówić ten motyw w kategoriach etycznych, politycznych etc.	- ocenić pracę kamery i montaż (twardy w dynamizowaniu akcji, zbliżenia broni i twarzy), zinterpretować celowość odwrócenia znaczeń (sympatia widzów jest po stronie mordercy), scharakteryzować świat przedstawiony w filmie (zdominowany przez zło- handel narkotykami, przemoc) i rolę tytułowego bohatera- obrońcy i przyjaciela dziecka, wyjaśnić artyzm w kreacji Matyldy (Natalie Portman), objaśnić scenę końcową filmu (motyw zasadzenia kwiatka), - zestawić kreacje Raskolnikowa i Porfirego Pietrowicza z bohaterami filmu, ocenić wykorzystanie motywu w kulturze wysokiej (powieść Dostojewskiego) i niskiej (film), - dostrzec upolitycznienie motywu w literaturze polskiej
21.	Totalitaryzm sowiecki w kulturze np. A. Wajda <i>Katyń</i> (film), inne teksty przywołane przez uczniów, np. A. Solżenicyn <i>Jeden dzień Iwana Denisowicza</i> , W. Szalamow <i>Opowiadania kołymskie</i> , G. Herling-Grudziński <i>Inny świat</i> , Z. Herbert <i>Guziki</i> , P. Weir <i>Niepokonani</i> (film)	- omówić prowadzenie narracji przez reżysera (dramat nie tylko zbiorowości, ale i każdej jednostki), przywołać wybrane sceny do interpretacji, wyjaśnić wybrane detale (znaczenie symboli patriotycznych, religijnych), - omówić na wybranych przykładach celowość wykorzystania przez reżysera różnych planów (totalnego, ogólnego, pełnego, amerykańskiego), - wskazać funkcjonalność wybranych zbliżeń (walory ekspresyjne, nasycenie emocjami), - omówić typowo sowieckie mechanizmy zniewolenia człowieka,	- wyjaśnić, dlaczego film choć przedstawia uniwersalne ludzkie emocje, wymaga od widza znajomości historii, - wyjaśnić, dlaczego film można uznać za autorski, - ocenić potrzebę wykorzystania w filmie efektów specjalnych, - porównać wybrane teksty kultury pod kątem wykorzystania faktów historycznych

		- omówić inne teksty, poruszające problemy władzy totalitarnej	
22.	Motyw władzy w kulturze np. M. Forman <i>Lot nad kukulczym gniazdem</i> inne teksty przywołane przez uczniów, np. J. Conrad <i>Jądro ciemności</i> , W. Szekspir <i>Makbet</i> , <i>Hamlet</i> , A. Holland <i>Europa</i> , <i>Europa</i> (film)	- omówić psychologiczną grę toczoną przez McMurphy'ego i siostrę Ratchet, wyjaśnić na czym polega tragizm człowieka, pragnącego władzy, omówić stan psychiczny bohatera, zinterpretować metaforę szpitala psychiatrycznego, wyjaśnić zwycięstwo McMurphy'ego - omówić motyw katabazy (podróży do różnie pojmowanych podziemi, <i>jądra ciemności</i> , - omówić mechanizmy zniewolenia człowieka, - wyjaśnić, na czym polega tragizm człowieka pragnącego władzy w innych tekstach	- ocenić postępowanie Indianina Bromdena, uśmiercającego przyjaciela, zinterpretować pojmowanie przez bohaterów bycia wolnymi, wyjaśnić dwa ujęcia (pierwsze i ostatnie) poświęcone naturze (symbole wolności), - wskazać problemy etyczne, filozoficzne, religijne, kulturowe w interpretacji motywu władzy w tekstach kultury

Przedmiot powinien być zrealizowany w wymiarze co najmniej 30 godzin (w planie - 35h).

Nauczyciel ma prawo zmodyfikować liczbę godzin przeznaczoną na treści dotyczące danych tekstów kultury w zależności od potrzeb edukacyjnych, poziomu wiedzy i umiejętności lub zainteresowań uczniów. Nauczyciel decyduje o doborze kontekstów, np. filozoficznych, historycznych, teoretycznoliterackich.

IV. METODY PRACY I INDYWIDUALIZACJA KSZTAŁCENIA

W realizacji programu należy ograniczyć metody podające na rzecz uczenia problemowego, pracę indywidualną i grupową. Szczególną rolę powinny odgrywać metody aktywizujące (prezentacje, projekty edukacyjne, dyskusje, burze mózgów, mataplany, grupy eksperckie, kapelusze de Bono ...), ukierunkowane na kreatywność, samodzielność myślenia oraz skuteczne komunikowanie.

V. PRZEWIDYWANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIÓW

Oczekiwane osiągnięcia ucznia odpowiadają zapisom zawartym w *Podstawie programowej*:

1. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji:
 - a) czytanie i słuchanie; b) samokształcenie i docieranie do informacji; c) świadomość językowa.
2. Analiza i interpretacja tekstów kultury:
 - a) wstępne rozpoznanie; b) analiza; c) interpretacja; d) wartości i wartościowanie.
3. Tworzenie wypowiedzi:
 - a) mówienie i pisanie; b) świadomość językowa.

Należy dążyć do kształtowania w uczniach świadomości istnienia różnych funkcji i sposobów interpretacji tekstów, dostrzegania cech charakterystycznych określonej epoki, funkcjonowania tych samych motywów w różnych utworach literackich, rozpoznawania konwencji artystycznej, odczytywania treści alegorycznych i symbolicznych oraz zabiegów reinterpretacyjnych. Równie istotną rolę powinien odgrywać proces samokształcenia, docierania do informacji i poprawnego wykorzystania jej, a także umiejętności formułowania tezy, stosowania trafnej argumentacji z wykorzystaniem zróżnicowanych kontekstów, wnioskowania oraz wartościowania. Uczniowie powinni budować dłuższe wypowiedzi, logicznie skomponowane i poprawne pod względem językowym.

VI. SPRAWDZANIE I OCENIANIE OSIĄGNIĘĆ UCZNIÓW

Ocenianie osiągnięć uczniów powinno być zgodne z zawartymi w planie dydaktycznym wymaganiami podstawowymi i ponadpodstawowymi. Należy stosować różnorodne formy oceniania, m.in. prace twórcze, wypowiedzi ustne i pisemne, prace wykonywane indywidualnie i w grupach zadaniowych (np. projekt).

Oprac. Małgorzata Borczyńska, Dorota Mechlińska